

Analyse | kraka

4. september 2015

Økonomiske effekter af en permanent boligjobordning uden fradragsgrænse

Af Jens Hauch og Christoffer Jessen Weissert

Siden 2011 har vi i Danmark haft den såkaldte BoligJobordning, der betyder, at husholdningerne kan fradrage lønudgifter, hvis de får udført hjemmeservice eller håndværksydelser i privatboligen. Ordningen har været planlagt som midlertidig, men der er aktuelt indgået politisk aftale om at forlænge den frem til 2017 i en justeret version.

I dette notat beregnes effekterne af en permanent boligjobordning uden overgrænse for fradragets størrelse. Beregningerne baseres på en generel ligevægtsmodel, KARL, der er udviklet til dette specifikke formål.

- Fremstillingen af hjemmeservice og håndværksydelser finder sted hvidt, sort eller som gør det selv (GDS). Værdien af den sorte produktion af hjemmeservice og håndværksydelser udgør i dag omkring hhv. 75 pct. og 70 pct. af den tilsvarende hvide produktion. Værdien af GDS arbejdet er langt større særligt inden for hjemmeservice. Den omfattende uformelle produktion skaber potentielt en samfundsøkonomisk gevinst ved en lempeligere beskatning af disse ydelser.
- Den sorte produktion er domineret af ufaglært arbejdskraft, mens den tilsvarende hvide produktion er domineret af faglært arbejdskraft. Det gælder både inden for hjemmeservice og håndværksydelser.
- Ufaglært forbrug af sorte ydelser overstiger i gennemsnit deres forbrug af de tilsvarende hvide ydelser. Det forholder sig typisk modsat for faglærte og funktionærer.
- En permanent boligjobordning med en fradragssats på ca. 30 pct., men uden fradragsgrænse, må forventes at føre til en samlet velfærdsgevinst på ca. ¼ mia. kr. årligt, hvis ordningen finansieres via en modgående justering i bundskatten. Opgjort i forhold til fx BNP er der tale om en begrænset gevinst.¹
- En permanent boligjobordning vil forøge produktionen med omkring 20 pct. i de omfattede sektorer. Produktionen falder dog i resten af økonomien, hvorfor produktionen alt i alt kun stiger svagt. Beskæftigelsen i boligjobsektorerne stiger mere end svarende til produktionen, da produktionen bliver mere arbejdskraftintensiv. Alt i alt stiger beskæftigelsen med ca. 2.100 fuldtidsbeskæftigede.

¹ Modelanalyser er forbundet med usikkerhed og resultatet skal derfor fortolkes med varsomhed. Resultatet, en beskedent men positiv velfærdsgevinst, er forholdsvis robust over for alternative modelantagelser.

- Det er sandsynligt, at en permanent ordning uden fradragsgænse i højere grad vil blive benyttet til hjemmeserviceydelser end den midlertidige ordning.
- Et fradrag på 35 – 40 pct. giver den maksimale gevinst af en permanent boligjobordning, men effekterne af de nuværende ca. 30 pct. er tæt på det optimale.
- Den hidtidige beløbsgrænse på 15.000 kr. betyder, at ordningen for de forbrugere, der også uden ordningen ville efterspørge de pågældende ydelser for mere end 15.000 kr., ikke vil føre til adfærdændringer. Dermed får man en lavere adfærdseffekt pr. offentlig udgiftskrone. Med andre ord: Selvfinansieringsgraden af en ordning med en lav beløbsgrænse vil være lavere end selvfinansieringsgraden af en ordning med høj eller slet ingen beløbsgrænse.

Anbefaling:

- Der kan formentlig være en (begrænset) velfærdsgavnst ved en permanent boligjobordning med en høj fradragsgænse. Gavnsten kan dog reduceres af risikoen for misbrug af ordningen og administrative omkostninger. Og med en højere fradragssats kan gavnsten forvandles til et tab. Muligheden for og eksistensen af en omfattende sort og GDS produktion er en helt særlig omstændighed, der betyder, at en boligjobordning ikke kan sidestilles med selektiv og skadelig erhvervsstøtte i traditionel forstand. Men gavnsten kan let sættes over styr, hvis ordningen udbredes til andre erhverv eller på anden vis fører til forøget anvendelse af selektiv erhvervsstøtte.
- For at opnå en højere selvfinansieringsgrad kan det være relevant at overveje en højere fradragsgænse.

Kontakt

Vicedirektør, PhD
Jens Hauch
Tlf.3140 7715
E-mail jeh@kraka.org

1. Baggrund²

Boligjobordningen

Siden 2011 har vi i Danmark haft den såkaldte BoligJobordning. Ordningen omfatter hjemmeservice, fx rengøring i husholdningerne, og håndværksydelser, dvs. reparation og vedligeholdelse af boligen. Hvis en forbruger køber de omfattede ydelser, kan vedkommende fratække lønudgiften ved opgørelsen af sin skattepligtige indkomst. Det svarer, lidt afhængig af fx bopælskommune, til et fradrag på 30 pct. af lønudgiften. Hidtil har der været en årlig overgrænse på 15.000 kr. pr. person for, hvor meget der kan fratækkes under ordningen.

Permanent ordning overvejes

Ordningen var oprindeligt tænkt som et kortsigtet finanspolitisk instrument, der skulle stimulere efterspørgslen i bl.a. byggeriet. Derfor var ordningen midlertidig. Ordningen er imidlertid forlænget flere gange. I august 2015 er der indgået en politisk aftale om at forlænge ordningen til 2017, og af regeringsgrundlaget for regeringen fremgår det, at man ønsker en permanent ordning. Det er en del af aftalen om forlængelse, at ordningen skal have et mere grønt fokus. Det er desuden aftalt, at der i 2016 og 2017 kan fradrages hhv. 6.000 kr. årligt for husholdningsydelser og 12.000 kr. for håndværksydelser.³

Strukturelle effekter er vigtige

Formålet med nærværende analyse er at vurdere effekterne af en permanent boligjobordning. Analyserne fokuserer derfor på de strukturelle effekter af ordningen, mens der ikke ses på de kortsigtede aktivitetsvirkninger af ordningen. I analysen anvendes en til formålet konstrueret generel ligevægtsmodel, KARL.

Aktivitet siger ikke meget om strukturel effekt

I debatten omkring BoligJobordning er det blevet fremhævet, at ordningen har haft en aktivitetsvirkning i de pågældende sektorer og derfor skulle være en succes. Dette er imidlertid et kortsigtsargument, der hverken inddrager den negative aktivitetsvirkning i de øvrige sektorer, som arbejdskraften tiltrækkes fra eller omkostningen ved at den offentlige finansiering skal frembringes ad anden vej. På længere sigt må det forventes, at en højere efterspørgsel efter arbejdskraft vil få lønnen til at stige. Dette vil reducere beskæftigelsen i andre dele af økonomien. Man kan således ikke forvente en permanent efterspørgselsdrevet effekt af betydeligt omfang.

Erfaringer og modelanalyser

Den hidtidige midlertidige BoligJobordning er blevet evalueret af Skatteministeriet (2015) med bidrag fra Damvad (2015). Resultatet af denne evaluering gennemgås kort nedenfor. Denne evaluering berører en række aspekter af ordningen, som af samme årsag ikke gennemgås i nærværende notat. Sørensen (1997) opstillede som den første i Danmark en ligevægtsmodel, Infosim, der blev anvendt til at vurdere en boligjoblignende ordning. Umiddelbart inden ordningen blev indført analyserede De Økonomiske Råd (2011) en lignende ordning med anvendelse af ligevægtsmodellen LIME. Endelig har man i Sverige haft lignende ordninger, de såkaldte ROT og RUT. Disse er dog på flere punkter sammensat anderledes end den danske BoligJobordning.

Notatets indhold

I afsnit 2 gives et overblik over markedet for hjemmeservice og håndværksydelser leveret direkte til forbrugerne. Produktionen opgøres både på det hvide marked, det sorte marked og GDS produktion. Desuden opgøres anvendelsen af ufaglærte, faglærte og funktionærer i produktionen. Og for de samme grupper opgøres forbruget af hjemmeservice og håndværksydelser fremstillet på de tre forskellige måder. Dette afsnit kan være særligt interessant for læseren, der vil have et overblik, over hvordan produktionen egentlig finder sted.

² Tak til De Økonomiske Råds Sekretariat for at stille programkoden til MUSE til rådighed, jf. Barslund m.fl. (2010). Tak til Rockwool-fondens forskningsenhed for at stille data for sort arbejde til rådighed. Tak til Jesper Jensen, Jensen Analysis, for råd og assistance i forbindelse med modeludviklingen. Sidst men ikke mindst tak til Professor Peter Birch Sørensen for mange gode kommentarer og en omfangsrig sparring i forbindelse med modeludviklingen og analyserne. Ansvar for notatets indhold er dog alene forfatterens.

³ Dermed er den samlede ramme 18.000 kr., hvilket kan være fordelagtigt for personer, der anvender begge ydelser. Det er dog mere restriktivt for personer, der kun ønsker den ene af de to servicetyper.

I afsnit 3 gives et overblik over effekterne af den hidtidige BoligJobordning. I afsnit 4 opstilles en generel ligevægtsmodel, KARL, der er udviklet specifikt til at vurdere effekterne af en permanent boligjobordning. I afsnit 5 præsenteres resultaterne af modelsimuleringerne. Læseren, der er mest interesseret i de opgjorte effekter, kan med fordel springe direkte til dette afsnit. I afsnit 6 gennemgås en række følsomhedsanalyser og i afsnit 7 konkluderes.

2. Markedet for hjemmeservice og håndværksydelser i privatboliger

Grundlæggende kan håndværksydelser og hjemmeservice fremstilles hvidt, sort eller som GDS.

Hvid fremstilling

Når ydelsen fremstilles hvidt er den registreret i det formelle system. Der betales moms og afgifter og der ydes garantier osv. efter købeloven.

Sort fremstilling

Ved sort fremstilling er ydelsen ikke registreret. Sort arbejde er definatorisk givet ved en situation, hvor udført arbejde modydes enten i form af kontanter eller gentjenester. Da der er tale om en ydelse uden for det formelle system, har køberen ikke nogen garanti for ydelsens kvalitet eller om sælgeren leverer det aftalte. Tilsvarende har sælgeren en ringere sikkerhed for betalingen. Da ydelsen finder sted uden for det formelle system unddrages indkomstskat, moms og afgifter. Ydelsen er derfor ulovlig. Tidligere var det kun ulovligt at udføre sort arbejde, men det er inden for de seneste år også blevet ulovligt at købe sort arbejde. Det kan dog være svært at opdage sort arbejde, hvorfor den forventede straf for udførelse af sort arbejde ofte er lille. Der kan i forbindelse med sort arbejde blive anvendt materialer, der er købt på det hvide marked. En aftale om udførelse af sort arbejde kræver typisk at køber og sælger kender hinanden. Det kan dels føre til en lavere konkurrence end på det hvide marked, dels kan det føre til et dårligere match af opgave og producent. Begge dele trækker i retning af en dårligere produktivitet.

GDS

Ved GDS udfører forbrugeren selv arbejdet og køber typisk materialer på det hvide marked. Ydelsen er således lovlig. Kvaliteten af ydelsen og produktiviteten i arbejdet er dog helt afhængig af forbrugers egne kvalifikationer, og kan således være betydeligt lavere end i sort arbejde. Det kan dog også være et nyttegivende hobbyelement i noget GDS. Det kan betyde, at forbrugeren dels opnår en glæde ved selve produktet, dels opnår en glæde ved at udføre arbejdet.

Sort produktion og GDS giver lavere produktivitet og offentlige indtægter

Da der betales indkomstskat, moms og afgifter af den hvide produktion, men ikke af sort produktion eller GDS, har forbrugeren tilskyndelse til at vælge en af de to sidste frem for hvid produktion, da prisen er lavere. Det har flere samfundsmæssige konsekvenser: for det første går staten glip af indtægter i det omfang hvide ydelser erstattes af sorte eller GDS. For det andet kan den samlede produktivitet være lavere, da den er lavere ved sort fremstilling eller GDS.⁴

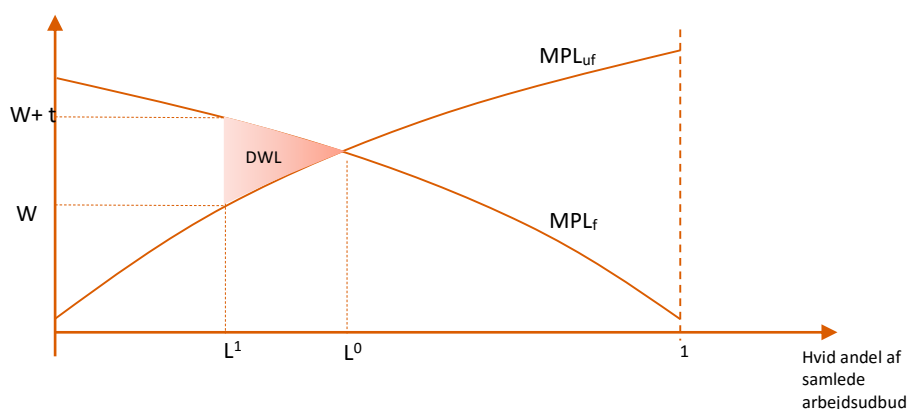
Nogle gavnlige sorte handler, men typisk samfundsøkonomisk tab

For det tredje betyder fx indkomstskatten, at nogle handler ikke bliver gennemført. Det vil være tilfældet, hvis forbrugers gevinst ved handlen overstiger sælgers nettoløn, men er lavere end bruttolønnen. I dette tilfælde ville handlen blive gennemført i fravær af indkomstskat, men ikke med indkomstskat. Dette svarer til forvriddningstab ved indkomstskat, hvilket også reducerer arbejdsudbuddet. Den principielle effekt af at alene hvid arbejde beskattes fremgår af Boks 1.

⁴ Ved fx GDS kan der dog være ikke-pekuniære gevinster, eksempelvis kan der være et hobbyelement forbundet med at lave mad eller bygge en carport.

Boks 1 Principielle effekter af at alene hvidt arbejde beskattes

Figuren viser de principielle velfærdseffekter af, at det alene er hvid arbejdskraft, der beskattes.

Førsteaksen angiver andelen af det samlede arbejdsudbud, der anvendes i den hvide produktion. Den resterende del anvendes i den uformelle produktion, dvs. sort eller GDS.

MPL angiver marginalværdien af formel (f) og uformel arbejdskraft (uf). Jo større en andel af det samlede arbejdsudbud, en arbejdsform udgør, jo lavere er marginalværdien af arbejdet. For det uformelle arbejdsudbud kan det fx skyldes, at nogle opgaver er lettere at udføre som GDS end andre opgaver og i takt med, at arbejdets andel stiger, falder produktiviteten. Grænseproduktet af GDS kan som i figurens højre del være højere end hvidt arbejde, hvis der er et hobbyelement involveret. Men som udgangspunkt må man forvente, at grænseproduktet af hvidt arbejde vil være større end af sort arbejde. Dvs. at $MPL_f(1) \geq MPL_{uf}(1)$, hvis det uformelle arbejde fortolkes som sort arbejde. Dette er dog uvæsentligt for figurens pointe.

Hvis hvidt arbejde ikke blev beskattet ville fordelingen mellem uformel og formel arbejdskraft være givet af krydset mellem arbejdskraftens grænseprodukt i henholdsvis den uformelle og den hvide produktion, L_0 .

Men da der betales skat af hvidt arbejde introduceres en skattekil på det hvide arbejde, t. Skattekil fører til et forvriddningstab, DWL. Der er ligevægt på det hvide marked, hvis lønnen før skat ($w+t$) er lig marginalværdien af arbejdskraften på det hvide marked, MPL_f . Arbejdstageren allokere sin arbejdskraft, så lønnen efter skat på det hvide marked (W) er lig arbejdskraftens grænseprodukt i den uformelle produktion. Dette betyder, at fordelingen af arbejdskraft mellem hvid og uformel forskydes fra L^0 til L^1 , således at en større andel udføres uformelt. Det giver anledning til forvriddningstab DWL.

Figuren er alene en partiel illustration af de helt centrale effekter, men tager ikke højde for en række andre relevante effekter. En central pointe, der ikke fremgår af figuren, er, at en lavere beskatning af hjemmeservice og håndværksydelser skal finansieres ad anden vej, hvis den samlede offentlige finansiering skal opretholdes. Hvis finansieringen, som i de præsenterede analyser, finder sted vha. bundskatten, vil denne i sig selv være forvriddende. En samfundsøkonomisk gevinst ved en lavere beskatning af hjemmeservice og håndværksydelser vil således kun kunne opnås, hvis forvriddningen ved beskatning af disse ydelser er større end forvriddningen af bundskatten. Det betyder også, at den samlede arbejdsudbudseffekt af en finansieret ordning vil være mindre, end hvad der fremgår af figuren.

Opgørelse af hvid, sort og GDS produktion

Produktionen af hjemmeservice og håndværksydelser enten som markedsrettet produktion, sort produktion eller GDS fremgår af Tabel 1. Data er opgjort for år 2010, da det er det nyeste år inden BoligJobordning blev indført. Analysemodellen, som præsenteres i afsnit 4,

kraka

er af samme årsag kalibreret til år 2010, således at effekterne af en boligjobordning kan simuleres. For at give en fuldstændig beskrivelse af produktionen og forbruget af sort og GDS arbejde, er der anvendt en række forskellige data fra Danmarks Statistik samt data fra en række andre kilder, særligt Rockwoolfondens Forskningsenhed. Et overblik over de anvendte data findes i Boks 2.

Boks 2 Konstruktionen af data for hvid, sort og GDS produktion

Udgangspunktet for datakonstruktionen er Danmarks Statistiks IO-tabeller for 2010. IO-tabellerne indeholder data for hele den hvide produktion, som angivet i Tabel 1 og Tabel 4. Derudover indeholder tabellerne data for indirekte skatter, import, eksport, privat og offentligt forbrug, investeringer og lagerændringer. Alle disse indgår som en del af datagrundlaget for KARL, jf. afsnit 4. IO-matricerne for den hvide produktion er dog modificeret på en række områder i forbindelse med modelkonstruktionen.

Produktionen af hvide håndværks- og hjemmeserviceydelser leveres alene til husholdningerne. Denne produktion er derfor udskilt med anvendelse af supplerende data fra Danmarks Statistiks input-outputdata.

I opgørelsen af anvendelsen af de forskellige typer af arbejdskraft i den hvide produktion er IO-tabellerne suppleret med beregninger med anvendelse af Danmarks Statistiks registerdata.

Anvendelsen af arbejdskraft i den sorte produktion er opgjort med anvendelse af data fra Rockwoolfondens Forskningsenhed. Disse data er indsamlet over en årrække vha. surveyundersøgelser. Kun de senere år er anvendt for at give bedste billede af den aktuelle sorte produktion. Den tidsmæssige afgrænsning betyder dog også, at antallet af respondenter bliver lidt mindre og usikkerheden større. Der er dog tale om de bedste tilgængelige data.

GDS produktionen af hjemmeserviceydelser er baseret på Pedersen (1995) og opgørelsen af produktionen af håndværksydelser følger Brodersen (2003). Opgørelsen af GDS produktionen er yderligere kompliceret, da der ikke kan opstilles en entydig skelnen mellem, hvornår der er tale om arbejde og hvornår der er tale om en fritidsaktivitet. I opgørelsen anvendes samme definition som i Brodersen (2003). Da der er tale om lidt ældre datakilder er opgørelsen af GDS produktionen behæftet med særligt stor usikkerhed. Det fremgår dog også af Tabel 1, at selv hvis der skulle være sket betydelige reduktioner i GDS produktionen, vil der fortsat være tale om en meget omfattende produktion inden for hjemmeservice og håndværksydelser.

Anvendelsen af materialer i sort og GDS produktionen følger Danmarks Statistiks standard og er baseret på omsætningen i byggemarkeder. Den er fordelt mellem sort og GDS under antagelse af, at de har samme M/L-forhold.

Forbruget af GDS ydelser er i sagens natur lig produktionen i den enkelte husholdning. Fordelingen af forbruget af den hvide produktion på de tre forbrugertyper er opgjort med anvendelse af Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelse. Fordelingen af anvendelsen af den sorte produktion er opgjort med anvendelse af surveydata fra Rockwoolfondens Forskningsenhed.

Der er således anvendt data fra en række forskellige kilder, og dele er baseret på surveydata. Hertil kommer, at der fx for husholdningsydelser ikke er oplagt, hvordan GDS produktionen skal afgrænses. Det betyder, at de angivne niveauer, særligt GDS produktionen af husholdningsydelser primært skal opfattes som indikative. Følsomhedsanalyser viser dog også, at modelresultaterne, der i høj grad relaterer sig til effekterne i den hvide produktion, er forholdsvis robuste over for ændringer i størrelsen af GDS produktionen.

Betydelig sort og GDS produktion

Både for hjemmeservice og for håndværksydelser finder der en omfattende sort produktion sted på omkring 2/3 af den hvide produktion. GDS produktionen er dog endnu mere markant og såvel håndværksydelser og hjemmeservice er mange gange større en både den hvide og sorte produktion tilsammen. Der er dog væsentlige afgrænsningsproblemer i opgørelsen af GDS produktionen, der desuden er baseret på lidt ældre surveydata for tidsanvendelse. Selv under hensyntagen til en betydelig usikkerhed, er der dog tale om en ganske betydelig GDS produktion og dermed et betydeligt potentiale for en bedre allokering af arbejdskraft.

Alle typer arbejdskraft anvendes bredt i hvid produktion

Et andet markant resultat i Tabel 1 er sammensætningen af arbejdskraft anvendt i de forskellige typer af produktion. I den hvide produktion af håndværksydelser er der – ikke overraskende – størst anvendelse af faglærte, men faktisk er 1/3 enten ufaglærte eller funktionærer.⁵ I produktionen af hvide hjemmeserviceydelser er billedet af en bred anvendelse af forskellige typer arbejdskraft det samme.

Mange ufaglærte i den sorte produktion

I den sorte produktion af håndværksydelser er det i høj grad ufaglærte, der udfører arbejdet. Billedet af, at det sorte håndværksarbejde udføres af håndværkere som en lille nebensgeschäft holder således kun delvist. Bemærk dog, at lærlinge klassificeres som ufaglærte. Også inden for sort hjemmeservice er der en markant højere andel ufaglærte end i den tilsvarende hvide produktion.

Mange udfører GDS

I GDS er der en mere ligelig fordeling af arbejdskraft på de tre typer. Det hænger formentlig sammen med, at denne produktion ikke er markedsomsat, dvs. der sker ikke allokering af arbejdskraft i retning af, at de bedst kvalificerede udfører arbejdet – husejeren klarer det selv.

Tabel 1 Produktion af hjemmeservice og håndværksydelser, 2010

	Hjemmeservice	Håndværksydelser
	Mia. kr.	
Hvid produktion		
Materialer ³⁾	0,00	2,20
Import	0,00	0,79
Aflønning af kapital ²⁾	0,00	0,59
Aflønning af ufaglært arbejdskraft	0,64	0,23
Aflønning af faglært arbejdskraft	0,98	1,00
Aflønning af funktionærer	0,37	0,28
Skatter og afgifter ¹⁾	0,0	0,06
Produktionsværdi	1,99	5,15
Sort produktion		
Materialer ³⁾	0,00	1,00
Aflønning af kapital ²⁾	0,00	0,00
Aflønning af ufaglært arbejdskraft	1,21	2,39
Aflønning af faglært arbejdskraft	0,17	0,51
Aflønning af funktionærer	0,14	0,36
Skatter og afgifter ¹⁾	0,00	0,25
Produktionsværdi	1,52	4,51
GDS		
Materialer ³⁾	0,00	9,88
Aflønning af kapital ²⁾	0,00	0,00
Værdi af ufaglært arbejdskraft	58,45	14,10
Værdi af faglært arbejdskraft	55,22	9,25
Værdi af funktionærer	41,29	8,48
Skatter og afgifter ¹⁾	0,00	2,48
Produktionsværdi	154,96	44,19

- 1) I den hvide produktion er det indirekte varetilknyttede skatter, ekskl. moms. I sort produktion og GDS er det inkl. moms knyttet til køb af materialer på det hvide marked.
 - 2) Aflønningen af kapital i hvid hjemmeservice er stort set lig 0 jf. Danmarks Statistiks IO-tabeller. Aflønning af kapital i sort og GDS produktion er antaget lig 0.
 - 3) Input af materialer i den hvide produktion er opgjort ved anvendelse af jf. Danmarks Statistiks IO-tabeller og under antagelse af, M/L forholdet for håndværksydelser er som for byggeriet generelt. Input af materialer i sort produktion og GDS i alt er opgjort af Danmarks Statistik på baggrund af omsætningen i byggebranchen og tilsvarende. De er fordelt mellem den sorte produktion og GDS under antagelse af, at disse har ens M/L-forhold. Da der ikke anvendes materialer i produktionen af hvid hjemmeservice, er det antaget, at der heller ikke anvendes materialer i den tilsvarende sorte og GDS-produktion.
- Kilde: Danmarks Statistik, registerdata, data fra Rockwoolfondens forskningsenhed, Brodersen (2003), Pedersen (1995) og egne beregninger.

⁵ Bemærk, at anvendelsen af arbejdskraft i tabellen er opgjort i værdi ikke i personer. Da funktionærer i gennemsnit får en højere løn er andelen af funktionæransatte, opgjort i personer, mindre end opgjort i værdi.

Ufaglærte har også højt sort forbrug

Forbruget af hjemmeservice og håndværksydelser fordelt på hhv. ufaglærte, faglærte og funktionærer fremgår af Tabel 2. Både i forbruget af håndværksydelser og hjemmeservice har ufaglærte en relativt lav andel af hvide ydelser. Funktionærerne har derimod en relativt høj andel af hvid produktion, omend der for disse stadig er en væsentlig anvendelse af sort fremstillede produkter og GDS arbejde.

Tabel 2 Forbrug af hjemmeservice og håndværksydelser

	Ufaglærte	Faglærte	Funktionærer
		Mia. kr.	
Forbrug af håndværksydelser			
Fremstillet hvidt	0,62	2,06	2,47
Fremstillet sort ¹⁾	2,00	1,31	1,20
GDS	19,58	12,84	11,77
Forbrug af hjemmeservice			
Fremstillet hvidt	0,26	0,43	1,17
Fremstillet sort ¹⁾	0,62	0,47	0,43
GDS ²⁾	58,45	55,22	41,29

Anm.: Forbruget opgøres inkl. moms, afgifter og anvendelse af materialer.

1) Dvs. med anvendelse af sort arbejdskraft. Materialer anvendt i den sorte produktion er ofte købt på det hvide marked.

2) Opgørelsen er baseret på en gennemsnitlig løn og et gennemsnitligt timeforbrug for de tre grupper. Forskellen i det samlede forbrug for de tre grupper afspejler således alene forskelligt antal personer i grupperne.

Kilde: Danmarks Statistik, registerdata, data fra Rockwoolfondens Forskningsenhed, Brodersen (2003) og egne beregninger.

Sammen med Tabel 1 viser Tabel 2 således, at det i høj grad er ufaglærte, der både anvender og producerer sorte hjemmeservice og håndværksydelser.

Usikkerhed i opgørelsen af sort arbejde og GDS

Opgørelsen af produktionen og forbruget af sorte ydelser og GDS er behæftet med usikkerhed. Den sorte produktion er opgørt med anvendelse af surveydata fra Rockwoolfondens Forskningsenhed. Der er udført et omfattende arbejde med at indsamle disse surveydata, men da nærværende studie alene omfatter hjemmeservice og håndværksydelser, og da der skelnes mellem tre grupper af forbrugere, er der relativt få personer i hver kategori, der har udført sort arbejde. Dette forøger usikkerheden i opgørelsen af timeløn og arbejdets omfang. Dertil kommer, at der kan være personer, der ikke ønsker at oplyse om deres sorte aktiviteter. Det kan ikke udelukkes, at udførelse og køb af sort arbejde kan opleves som mindre acceptabelt i fx højindkomstgrupper, og at disse grupper derfor vil være mindre tilbøjelige til at oplyse den korrekte værdi af deres køb og salg af sorte ydelser. Dette vil i så fald føre til en skævhed i opgørelsen af værdien af det sorte arbejde på tværs af de tre grupper.

For GDS er der næppe personer, der holder sig tilbage fra at rapportere deres timeforbrug bedst muligt, da GDS er fuldt lovligt. Til gengæld kan der være en usikkerhed knyttet til det samlede omfang af ydelserne, da ydelserne kan være svære at afgrænse.

3. BoligJobordning

Evaluering af BoligJobordning

BoligJobordning har kørt fra 1. juni 2011 til udgangen af 2014. I juni 2015 er ordningen efter regeringsskiftet blevet genindført med tilbagevirkende kraft og der er indgået politisk aftale om at forlænge ordningen frem til 2017. Den hidtidige ordning er blevet evalueret af Skatteministeriet, der i den forbindelse har fået udarbejdet en rapport hos konsulentfirmaet Damvad, jf. Skatteministeriet (2015) og Damvad (2015). Et overblik over den hidtidige ordning findes i Boks 3.

Boks 3 BoligJobordning

Damvad (2015) beskriver BoligJobordning således:

"BoligJobordningen, også populært kaldet Håndværkerfradraget eller Servicefradraget, har eksisteret i forskellige udformninger fra 1. juni 2011 og frem til udgangen af 2014. Formålet med ordningen var grundlæggende at reducere prisen på hjemmeservice- og boligvedligeholdelsesopgaver og derigennem øge efterspørgslen efter disse opgaver. Fradraget gives til personer, der får udført opgaverne, men har karakter af selektiv støtte til de erhverv og virksomheder, som producerer ydelserne.

BoligJobordningen har i 2011-2014 givet borgere et skattemæssigt fradrag for lønudgifterne til vis form for husarbejde, fx rengøring, vinduespudsning og havearbejde, samt vedligeholdelse og energi-forbedringer af boligen. Idet der er tale om et ligningsmæssigt fradrag, udgør skatteværdien af fradraget ca. 33 pct. i 2011, faldende til ca. 30 pct. i 2014. Fradraget gives til personer, som har fået udført dels visse serviceydelser i hjemmet, dels visse vedligeholdelses- og reparationsarbejder på eksisterende boliger. Der kan kun opnås fradrag for udgifter til arbejds løn og ikke materialer. Personer skal være fyldt 18 år, for at få fradrag, og fradraget kan maksimalt udgøre 15.000 kr. årligt pr. person. Det er en betingelse for fradrag, at det indberettes til SKAT, hvem der har udført arbejdet, og for så vidt angår arbejde i forbindelse vedligeholdelse og reparation af boligen, skal arbejdet som udgangspunkt være udført af en virksomhed, der er momsregistreret."

I juni 2015 er BoligJobordning blevet genindført med tilbagevirkende kraft frem til udgangen af 2015. I august 2015 er der indgået en politisk aftale om at ordningen skal videreføres frem til 2017, hvor der gives et fradrag på op til 6.000 kr. for serviceydelser og 12.000 for håndværksydelser. Forligspartierne op til en ny udformning af boligjobordningen i en grønnere version. Den præcise afgrænsning ligger endnu ikke fast.⁶

Årlig budgeteffekt på ca. 1,1 mia. kr.

I forbindelse med evalueringen har Skatteministeriet opgjort effekterne på statsbudgettet, jf. Tabel 3. Efter adfærd vurderer Skatteministeriet, at staten i 2012-2014 har mistet et provenu svarende til ca. 1,1 mia. kr. årligt. Dette er beregnet under antagelse af, at selvfinansieringsgraden af ordningen er 15 pct., hvilket svarer til en adfærdseffekt på ca. 200 mio. kr. årligt. Som en del af grundlaget for den videreførte ordning anvender ministeriet dog en selvfinansieringsgrad på 10 pct.

Tabel 3 Anvendelse og mindreprovenu ved BoligJobordning 2011-2014

	2011 ¹⁾	2012	2013	2014 ²⁾
Antal personer med fradrag, pers.	357.140	540.770	567.810	659.050
Samlet skattefradrag, mio. kr.	3.283	5.428	5.230	5.560
Gennemsnitligt fradrag pr. person, kr.	9.190	10.035	9.215	9.775
Umiddelbart mindre provenu, mio. kr.	1.105	1.775	1.655	1.700
Mindre provenu efter tilbageløb, mio. kr.	835	1.340	1.250	1.285
Mindreprovenu efter tilbageløb og skønnet adfærd, mio. kr. ³⁾	710	1.140	1.065	1.090

1) Ordningen blev indført i juni 2011, hvorfor der ikke er tale om en helårsvirkning.

2) Tallene for anvendelsen af fradraget i 2014 forventes at stige lidt i takt med, at flere får færdiggjort årsopgørelsen for 2014.

3) Forudsat selvfinansieringsgrad på 15 pct.

Kilde: Skatteministeriet (2015).

⁶ Jf. <http://www.skm.dk/aktuelt/presse/pressemeddelelser/2015/juni/boligjobordningen-genindfoeres/>

Skatteministeriets evaluering

Skatteministeriets evaluering er grundig og er delvist baseret på et tilsvarende grundigt fagligt arbejde udført af Damvad. Evalueringerne analyserer og diskuterer en række centrale aspekter af BoligJobordning, som derfor ikke diskuteres i nærværende rapport – den interesserede kan have stor glæde af også at læse disse evalueringer.

Forskel på midlertidig og permanent ordning

Der er dog også flere forhold, der betyder, at resultaterne fra den midlertidige ordning ikke nødvendigvis vil kunne genfindes i forbindelse med en permanent ordning. Ligeledes kan fradragsgrænsen have central betydning for resultatet. Endelig er Skatteministeriets opsummering af de økonomiske effekter, som angivet i Tabel 3, baseret på den ganske forenkende antagelse, at ordningen har en selvfinansieringsgrad på 0,15.

Krakas ligevægtsmodel, KARL, der præsenteres i afsnittet nedenfor, fokuserer netop på de adfærdsmæssige effekter af en permanent boligjobordning uden fradragsgrænse. Analyserne skal således ikke opfattes som en konkurrent til ministeriets evaluering, men derimod som en fremadrettet analyse, der bidrager til at skabe et mere nuanceret billede.

4. Krakas Anvendte Rationel Agent Ligevægtsmodel – KARL**Den metodiske baggrund for KARL**

KARL, Krakas Anvendte Rationel Agent Ligevægtsmodel, er en neoklassisk statisk komparativ generel ligevægtsmodel i samme tradition som fx MobiDK udviklet i slutningen af 1990'erne i det daværende Erhvervsministerium og MUSE udviklet af Det Økonomiske Råds Sekretariat, jf. De Økonomiske Råd (2009). En oversigt over elementerne i KARL gives i Boks 4. En grafisk oversigt over KARL findes i Figur 1.

Boks 4 KARL – oversigt over modellen

Modeltype: KARL er en statisk komparativ generel ligevægtsmodel, jf. Arrow-Debreu. Således er der i modellen fokus på en langsigtstligevægt. Modellen er kalibreret til år 2010, hvorfor et stød til modellen også kan opfattes som en kontrafaktuel replikation af basisåret. Da modellen er statisk komparativ, siger den ikke noget om tilpasningsvejen til en ny ligevægt. Modellen omfatter Danmark modelleret som en lille åben økonomi.

Forbrugere: Der er modelleret tre typer af forbrugere: Ufaglærte, faglærte og funktionærer. De udbyder hver sin type arbejdskraft. Deres arbejdskraft anvendes til flere formål: Hvid produktion af hjemmeservice, håndværksydelser og øvrig produktion. På det sorte marked anvendes arbejdskraften til produktion af håndværksydelser og hjemmeservice. Endelig udfører forbrugerne GDS arbejde inden for hjemmeservice og håndværksydelser. GDS ydelser er ikke markedsomsatte, men lige som de øvrige anvendelser af arbejdskraft indgår den tid, der anvendes til at producere hjemmeserviceydelser, som en del af den samlede arbejdstid, ikke fritiden. Husholdningerne ejer desuden kapitalapparatet, som de udbyder til virksomhederne på det hvide marked og opnår afkast af. Husholdningerne betaler indkomstskat af deres lønindkomst fra det hvide marked og skat af kapitalafkast.

Forbrugerne efterspørger hjemmeservice og håndværksydelser fremstillet enten hvidt, sort eller som GDS. Forbrugerne substituerer imperfekt mellem disse tre typer for bl.a. at tage højde for, at forbrugerne i nogle tilfælde kan have en nyttegevinst ved GDS arbejde, fx fordi det delvist kan opleves som en del af den nyttegivende fritid. Det kan også skyldes, at forbrugerne selv skal udføre GDS arbejdet og ikke nødvendigvis har kvalifikationer til at sikre samme kvalitet som på det hvide marked. Tilsvarende kan forbrugere foretrække ikke at købe sorte ydelser. Det kan fx skyldes, at forbrugeren indregner en (lille) sandsynlighed for at blive opdaget, eller at forbrugeren som udgangspunkt ikke ønsker at medvirke til ulovligheder.⁷ Modellen kalibreres således, at forbrugernes marginalnytte ved de tre typer af aktiviteter i udgangspunktet er ens, dvs. forbrugerne antages at være rationelle i deres allokering af arbejdskraft.

I det omfang, der indgår materialer i den sorte produktion eller i GDS produktionen, købes disse på det hvide marked. Derudover efterspørger forbrugeren øvrige varer og tjenester, der udgør den resterende og dermed den langt største del af forbruget. Dette efterspørges alene på det hvide marked. Forbrugerne betaler moms og afgifter af de varer, der købes hvidt. Endelig efterspørger forbrugerne fritid og substituerer imperfekt mellem forbrug af fritid og øvrigt forbrug. Forbrugerne har dermed en (lav) arbejdsudbudselasticitet. Det bemærkes, at forbrugernes substitution er ens mellem fritid og hhv. hjemmeservice, håndværksydelser og øvrige produkter. Effekten af en boligjobordning skyldes med andre ord ikke, at der er en tættere substitution mellem fritid og boligjobydelserne. Effekten opstår ved, at forbrugerne har gode muligheder for at hjemmeproducere de pågældende ydelser, hvilket er modelleret eksplicit.

Virksomheder og hvid produktion: Der er modelleret tre hvide markeder for varer og tjenester: Husholdningsservice, håndværksydelser og øvrigt. Husholdningsservice og håndværksydelser leveres alene til privatforbrug. Hver virksomhed producerer én produkttype. Øvrigt er således langt den største sektor og leverer varer og tjenesteydelser til såvel halvfabrikata som til endelig anvendelse i form af privatforbrug, offentligt forbrug, investeringer, eksport og lagerændringer. I den indenlandske produktion indgår kapital, tre typer af arbejdskraft (jf. forbrugere nedenfor) og materialer. Ud over den indenlandske produktion består tilgangen også af importerede produkter. Den direkte import finder dog kun sted i form af "øvrigt". I alle typer af hvid produktion anvendes de tre typer arbejdskraft i et omfang, der svarer til det faktisk observerede i basisåret. Virksomhederne substituerer imperfekt mellem disse typer af arbejdskraft. Virksomhederne betaler skatter og afgifter svarende til den faktisk observerede betaling i basisåret.

(fortsættes)

⁷ Disse effekter er således ikke modelleret eksplicit.

Boks 3 (fortsat)

Sort og GDS produktion: Sort produktion finder sted inden for husholdningsservice og håndværksydelser. Alle tre typer af arbejdskraft anvendes i begge typer af sort produktion, og som i den hvide produktion substitueres der imperfekt mellem disse tre typer af arbejdskraft. Sammensætningen af arbejdskraft svarer til, hvad der findes i Rockwoolfondens survey, jf. nedenfor. Ud over arbejdskraft anvendes materialer, der købes på det hvide marked. GDS finder sted som sort, men forbruges alene af den forbruger, der producerer ydelsen.

Offentlige sektor: Den offentlige sektor leverer en offentlig produktion, der som udgangspunkt holdes fast i mængder. Den offentlige sektor har udgifter til denne produktion, og finansierer det ved skatter og afgifter (indkomstskatter, moms og afgifter, kapitalafkastbeskatning osv.). Derudover udbetaler den offentlige sektor overførselsindkomster. Når der udføres eksperimenter er der sikret balance på det offentlige budget via en balancerende skat.⁸ I de konkrete analyser præsenteret i dette notat balanceres det offentlige budget med en ændring i bundskatten. Derved tages der højde for, at en realistisk finansiering af en boligjobordning i sig selv vil være forvridende.

Udland og udenrigshandel: Der handles varer med udlandet modelleret som én enkelt enhed. En indenlandsk politikændring kan fx føre til, at prisniveauet på eksporten stiger. Et endogent bytteforhold sikrer, at der i så fald fortsat er balance på handelsbalancen.⁹ I den indenlandske anvendelse substitueres der via en Armingtonspecifikation imperfekt mellem den indenlandske producerede gode og det tilsvarende importerede gode. Tilsvarende er der i den indenlandske produktion imperfekt substitution mellem produkter leveret til det indenlandske marked og til eksport – også her en Armingtonspecifikation. Der er dog ikke modelleret international mobilitet af arbejdskraft eller kapital. Det betyder, at mængden af kapital og arbejdskraft er bestemt af de indenlandske husholdningers udbud.

Arbejds- og kapitalmarkeder samt markeder for varer og tjenester: Forbrugerne ejer en eksogent givet mængde kapital, der udbydes til virksomhederne. Kapitalmængden svarer til basisårets. Derudover udbyder forbrugerne deres arbejdskraft til virksomhederne. Den samlede mængde udbudt arbejdskraft afhænger via husholdningernes arbejdsudbudselasticitet af lønnen. De tre forskellige typer husholdninger udbyder tre forskellige typer arbejdskraft, som anvendes til formel produktion, sort produktion og GDS produktion. I den formelle og sorte produktionen substitueres imperfekt mellem disse typer arbejdskraft. I GDS produktionen anvendes alene den enkelte forbrugers egen arbejdskrafttype. Den enkelte forbruger substituerer perfekt mellem udbud af arbejdskraft såvel til forskellige brancher som til forskellige produktionstyper (hvid, sort og GDS). GDS produktionen anvendes alene af den forbruger, der har udført ydelsen. Den sorte produktion og den hvide produktion af husholdningsservice og håndværksydelser anvendes alene i privatforbruget. Den øvrige hvide produktion går til såvel halvfabrikata, husholdninger, offentligt forbrug, investeringer og eksport.

Investeringer og lagerændringer: Investeringer og lagerændringer er eksogent givet på et niveau, der svarer til basisåret. Det betyder i praksis, at fx forbrugskvoten kan ændre sig. Da et boligjobfradrag er et indgreb af begrænset størrelse i forhold til den samlede økonomi betragtes dette dog ikke som et væsentligt problem.

Data og kalibrering: Modellen tager udgangspunkt i input-outputsystemet (IO-systemet) for 2010, jf. Danmarks Statistik. IO-systemet rummer dog ikke data for de tre typer arbejdskraft, hverken på forbrugssiden eller som udbydere af arbejdskraft. Fsv. angår det hvide arbejdsmarked stammer data fra Danmarks Statistiks registre, bl.a. E-indkomst. Forbrugsdata stammer fra Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelse. Data for det sorte arbejde og for GDS arbejdet er baseret på surveys udført af Rockwoolfondens Forskningsenhed. De anvendte elasticiteter og nestingstrukturen anvendt i produktions- og efterspørgselsfunktioner samt i udenrigshandel stammer fra forskellige økonometriske studier, jf. nedenfor.¹⁰

⁸ I basisåret er der ikke ligevægt på det offentlige budget. Modelleringen sikrer mere præcist, at denne initiale ubalance opretholdes i modelkørslerne. Ressourcebegrænsningen overholdes både i modelkalibreringen og i kørslerne, men hvis økonomien ikke er holdbar i basisåret, vil den heller ikke være det i kørslerne.

⁹ I basisåret er der ikke ligevægt på handelsbalancen. Modelleringen sikrer mere præcist, at denne initiale ubalance opretholdes i modelkørslerne. Økonomiens samlede ressourcebegrænsning overholdes både i modelkalibreringen og i kørslerne.

¹⁰ En grundigere gennemgang af datakonstruktionen findes i Boks 2.

2010 er basisår

KARL modellerer Danmark som en lille åben økonomi og er kalibreret for år 2010. Der findes data for nyere år, men da BoligJobordning blev indført i 2011, ville man med et nyere basisår delvist få effekterne af BoligJobordning inkluderet i de benchmark, der sammenlignes med, og dermed en fejl i vurderingen af effekterne af en permanent ordning.

KARL er baseret på programkode velvilligt stillet til rådighed af De Økonomiske Råd, men modellen er grundlæggende ændret, fx udvidet med flere arbejdsmarkeder, men reduceret mht. antal af sektorer og modellering af fx grønne afgifter. De Økonomiske Råd kan derfor ikke tages til indtægt for modellens resultater. Konkret tages der udgangspunkt i DØRS-modellen MUSE, jf. Barslund m.fl. (2010).

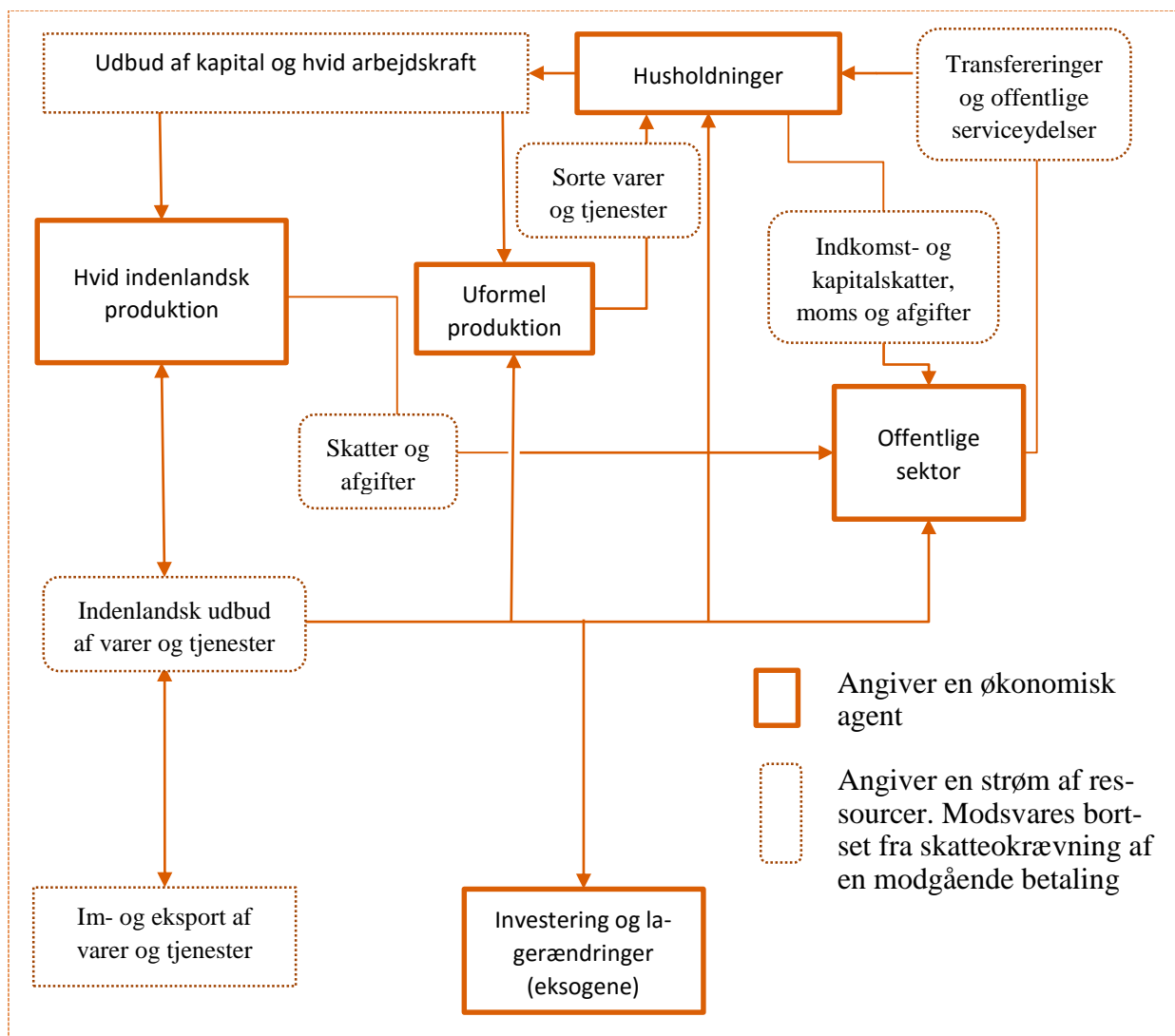
Inspiration fra Sørensen (1997)

Den særlige modellering af boligjobsektorerne, herunder en eksplicit mulighed for at udføre hjemmeservice og håndværksydelser på forskellige måde, hvidt, sort eller GDS, er inspireret af Sørensen (1997). Til forskel for Sørensen er der ikke i KARL en eksplicit modellering af ledighed. Ledighed er modelleret implicit som en del af forbrugernes langsigtede arbejdsudbud. I Sørensen (1997) modelleres håndværksydelser som en del af vedligeholdelsen af boligmassen, og hvor værdien af at benytte boligen så indgår som en del af det nyttiggivende forbrug. I KARL er nytten af bolig og dermed håndværksydelserne modelleret direkte som en del af det nyttiggivende forbrug.

Også mindre model anvendt af DØR

De Økonomiske Råd analyserede umiddelbart inden indførelsen af BoligJobordning effekterne af en lignende ordning, jf. De økonomiske råd (2011). Der blev anvendt en til formålet udviklet partiel ligevægtsmodel, LIME. Der var dog tale om en model uden generelle ligevægtseffekter, og uden en eksplicit modellering af sort arbejde og GDS. I stedet blev der anvendt en eksplicit antagelse om at håndværksydelser og hjemmeservice var tættere substitutter med fritid end øvrigt forbrug.

Figur 1 KARL – oversigt

Kilde: Egen opstilling.

Øvrig produktion

Produktionen og forbrug af hjemmeservice og håndværksydelser fremgår af Tabel 1 og Tabel 2. Ud over produktion af disse to ydelser er den øvrige produktion og forbrug i Danmark modelleret som én aggregeret sektor, der producerer ét aggregeret gode, jf. Tabel 4. Husholdningsservice og håndværksydelser leveres alene til forbrug af private husholdninger. Det er derfor alene det aggregerede gode, der anvendes til materialeinput i produktionen, eksport, offentligt forbrug og eksport.

Tabel 4 Produktion og anvendelse af øvrige ydelser ¹⁾

	Mia. kr.
Tilgang	
Materialer	1.017,16
Aflønning af ufaglært arbejdskraft	171,97
Aflønning af faglært arbejdskraft	356,08
Aflønning af funktionærer	434,91

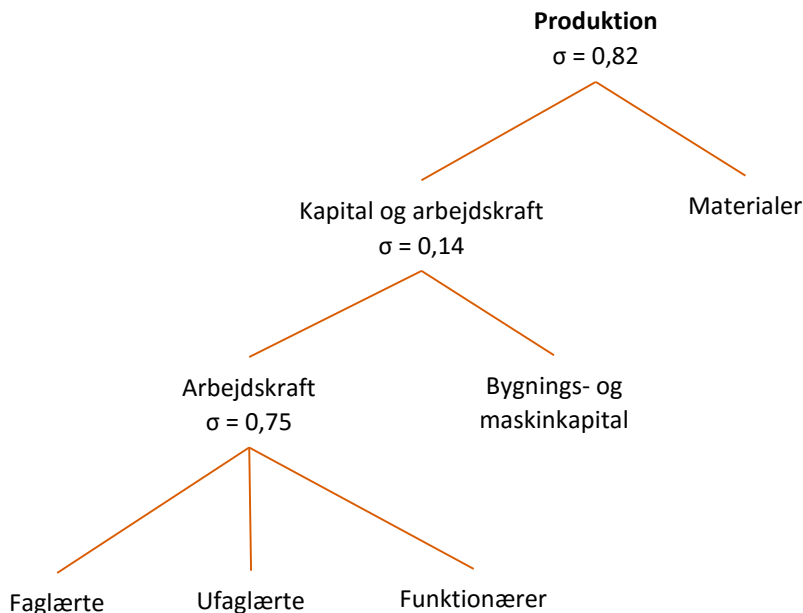
Aflønning af kapitalapparat	578,73
Import	472,48
Indirekte skatter	70,08
Samlet tilgang	3.101,41
Anvendelse	
Input i produktion	1030,24
Privatforbrug	585,55
Offentligt forbrug	516,88
Eksport	726,82
Investeringer og lagerændringer	241,92
Samlet anvendelse	3.101,41

1) Øvrige ydelser dækker over samtlige omsatte varer i økonomien bortset fra hjemmeservice og håndværksydelser
 Kilde: Danmarks Statistik, IO-tabeller, registerdata og egne beregninger.

Der er antaget en KL(M) nestingsstruktur for samtlige typer af produktion, jf. Figur 2. Det er yderligere antaget, at der substitueres imperfekt mellem anvendelsen af de tre typer af arbejdskraft i de typer af produktion, hvor der anvendes mere end én type arbejdskraft. Et overblik over de anvendte elasticiteter og kilderne hertil fremgår af appendiks.

Det er yderligere en grundantagelse, at marginalproduktet af de forskellige typer af input er ens på tværs af sektorer. Det betyder fx at den marginale produktivitet af en given type arbejdskraft er ens på tværs af sektorer.

Figur 2 Nestingsstrukturen i erhvervenes produktion

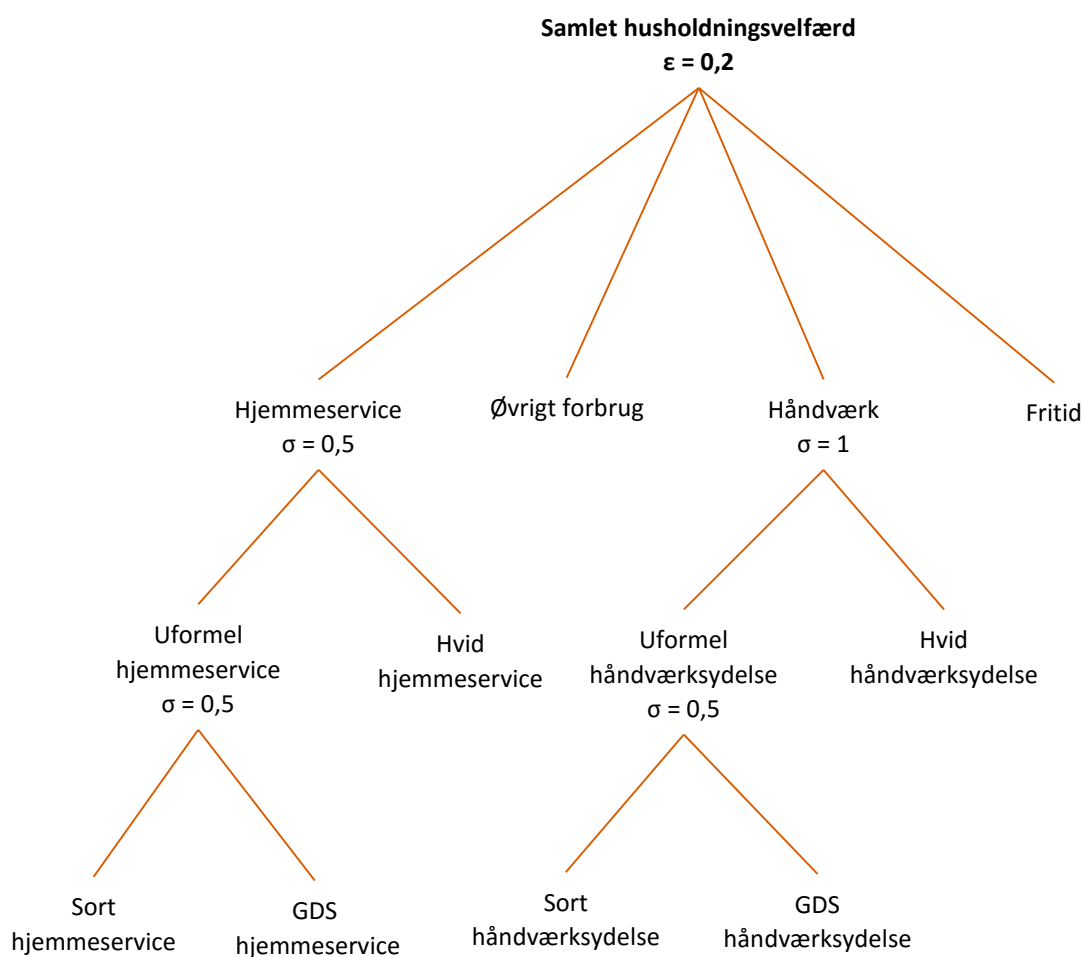
Anm.: Figuren viser nestingsstruktur og elasticiteter for produktion af "Øvrig produktion", der er den langt største sektor. σ angiver substitutionselasticiteten. Nestingsstrukturen i hvid og sort produktion af håndværksydelser er som for øvrig produktion, men σ er i KL-aggregatet 0,04 og i KL-M aggregatet 0,1. I produktionen af hjemmeservice indgår alene arbejdskraft.

Kilde: Egne beregninger og antagelser, jf. Appendiks A

Nestingsstrukturen i husholdningernes forbrugsfunktioner fremgår af Figur 3. I øverste niveau substitueres mellem tre typer af forbrug, håndværksydelser, hjemmeservice og øvrigt forbrug over for fritid. Substitutionselasticiteten er i dette nest fastlagt således, at arbejdsudbudselasticiteten over for det hvide arbejdsmarked er lig 0,2. I næste niveau substitueres

for håndværkydelser og hjemmeservice mellem hvid produktion og uformel produktion. Og i niveauet efter substitueres der for den uformelle produktions vedkommende mellem de to typer af uformel produktion. En diskussion af de anvendte elasticiteter fremgår af appendiks.

Figur 3 Nestingstrukturen i husholdningernes efterspørgsel

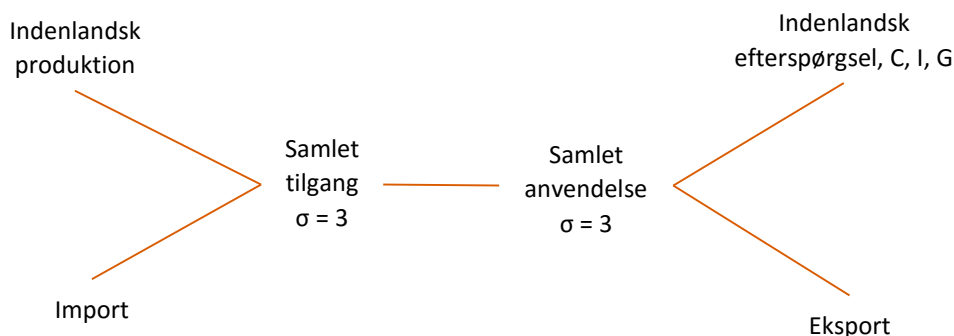
Anm.: Nestingstruktur og elasticiteter er antaget at være ens for de tre husholdningstyper, faglærte, ufaglærte og funktionærer. σ angiver substitutionselasticitet. I substitutionen mellem forbrug og fritid er substitutionselasticiteten kalibreret således at arbejdsudbudselasticiteten, ϵ , er 0,2. Dette er en standardantagelse i litteraturen. Den empiriske basis for de øvrige elasticiteter er begrænset. Der er generelt valgt konservative værdier.

Kilde: Egne skøn.

Udenrigshandlen

Et endogent bytteforhold sikrer, at handelsbalancen opretholdes som i basisåret. Udenrigshandlen er modelleret som to Armingtonfunktioner, en i eksporten og en i importen, jf. Figur 4.

Figur 4 Armingtonspecifikation i udenrigshandlen

Kilde: Barslund m.fl. (2010).

I modellen anvendes desuden data, der beskriver de tre repræsentative forbrugere, faglærte, ufaglærte og funktionærer. Disse data fremgår af appendiks.

5. Simulationsresultater

I dette afsnit præsenteres resultaterne af modelsimuleringerne i hovedscenariet, dvs. hvor køberen kan fradrage lønudgiften til håndværksydelser og hjemmeservice i opgørelsen af sin skattepligtige indkomst, og hvor den statslige udgift er finansieret ved en justering i bundskatten for de tre forbrugertyper. Effekterne på produktionen fremgår af Tabel 5. Således minder den analyserede ordning om den midlertidige danske ordning, men i en permanent version uden en overgrænse for det årlige fradrags størrelse.

Tabel 5 Produktionseffekter af en permanent boligjobordning

	Hvid produktion	Sort produktion	GDS
		Mia. kr. pr. år	
Niveau med fradrag			
Hjemmeservice	2,41	1,51	154,63
Håndværksydelser	5,04	4,45	43,66
Øvrig produktion	2558,10	-	-
Ændring			
Hjemmeservice	0,42	-0,01	-0,33
Håndværksydelser	0,74	-0,06	-0,51
Øvrig produktion	-0,75	-	-
		Pct.	
Ændring			
Hjemmeservice	20,9	-0,4	-0,2
Håndværksydelser	17,0	-1,2	-1,2
Øvrig produktion	-0,029	-	-

Anm.: Niveau uden fradrag fremgår af Tabel 1 og Tabel 4. Bemærk, at disse to tabeller også indeholder import, mens Tabel 5 alene indeholder indenlandsk produktionsværdi.

Produktionseffekterne er opgjort i grundforløbs priser og kan derfor fortolkes som mængdeændringer. Priserne på ydelserne ændres lidt, som følge af en boligjobordning. Dvs. ændringen i produktionsværdien er lidt forskellige fra resultatet angivet i tabellen. Der er dog tale om meget små forskelle i bruttopriserne, mens nettoprisen for den hvide produktion af håndværksydelser og hjemmeservice ændres betragteligt som følge af fradraget.

Kilde: Modellsimulering med anvendelse af KARL.

Kun svag effekt på den samlede hvide produktion

Produktionen af hvide hjemmeserviceydelser stiger med knap godt 400 mio. kr. eller svarende til godt 20 pct., mens produktionen af hvide håndværksydelser stiger med ca. 0,75 mia. kr. svarende til ca. 17 pct. Til gengæld falder den hvide produktion af øvrige varer og

tjenesteydelser med knap 0,75 mia. kr. Den samlede hvide produktionsværdi stiger således kun svagt.

Skyldes en række ligevægtseffekter

Effekten på den øvrige hvide produktion af øvrige varer og tjenesteydelser er resultat af en række sammensætningseffekter. En stigende efterspørgsel efter arbejdskraft til fremstilling af håndværksydelser og hjemmeservice giver som udgangspunkt et opadgående pres på lønningerne for de tre typer af arbejdskraft anvendt i hele den hvide produktion. Da indkomstskatten som følge af finansieringen stiger (lidt) reduceres efterspørgslen efter arbejdskraft i produktionen af øvrige varer og tjenesteydelser. I produktionen af hjemmeservice og håndværksydelser overskygges denne finansieringseffekt langt af værdien af skattefradraget. Samtidig reduceres forbrugerenes efterspørgsel efter øvrige varer og tjenesteydelser lidt, da de substituerer deres forbrug i retning af håndværksydelser og hjemmeservice.

Samlet set stigende hvid beskæftigelse

Beskæftigelseeffekterne på det hvide arbejdsmarked af en permanent boligjobordning fremgår af Tabel 6. Beskæftigelseeffekten er opgjort som nettoaflønningen (efter indkomstskat) af anvendelsen af arbejdskraft i den hvide produktion. Beskæftigelseeffekten er opgjort i grundforløbets prisniveau og udtrykker således den mængdemæssige anvendelse af arbejdskraft. Nettoaflønningen af arbejdskraft anvendt i hjemmeservice og håndværksydelser stiger med hhv. 0,25 og 0,34 mia. kr. Dette modsvares af et fald i anvendelsen af arbejdskraft i den øvrige produktion på 0,12 mia. kr. samlet set en beskæftigelseeffekt på 0,47 mia. kr. Den procentuelle stigning i beskæftigelsen i hjemmeservice svarer til den samlede stigning i produktionsværdi, da der alene medgår arbejdskraft i produktionen af hjemmeservice, jf. Tabel 5. Anvendelsen af arbejdskraft i produktionen af håndværksydelser stiger procentuelt mere end produktionsværdien. Da fradraget alene knytter sig til anvendelsen af arbejdskraft sker der en substitution væk fra anvendelsen af materialer og kapitalapparat og i retning af anvendelse af arbejdskraft.

Tabel 6 Beskæftigelseeffekter i hvid produktion af en permanent boligjobordning, opgjort som samlet løn efter skat

	Hjemmeservice		Håndværksydelser		Øvrig produktion	
	Niveau med Fradrag	Ændring	Niveau med fradrag	Ændring	Niveau med fradrag	Ændring
				Mia. kr.		
Faglærte	0,70	0,12	0,82	0,23	211,16	0,72
Ufaglærte	0,45	0,08	0,19	0,05	101,09	- 0,55
Funktionærer	0,25	0,05	0,22	0,06	243,70	-0,29
I alt	1,40	0,25	1,23	0,34	555,95	-0,12

Anm.: Opgjort i faste priser uden effekter af lønjustering.

Kilde: Modellsimulering med anvendelse af KARL.

2.100 flere fuldtids- beskæftigede

Opgjort i fuldtidspersoner stiger beskæftigelsen i henholdsvis hjemmeservice og håndværksydelser med hhv. knap 1250 og godt 1350 fuldtidsbeskæftigede. I alt altså en stigning på ca. 2.600 fuldtidsbeskæftigede. Finansieringen via en højere bundskat får dog arbejdsudbuddet til at falde, hvorfor beskæftigelsen i den øvrige produktion falder med knap 500 fuldtidsbeskæftigede. Således stiger den samlede beskæftigelse med godt 2.100 personer.

Men i begrænset omfang

Det kan således på baggrund af Tabel 5 og Tabel 6 konkluderes, at en permanent boligjobordning når et mål om at forøge den formelle beskæftigelse og reducere den uformelle. Der er dog også tale om meget begrænsede effekter set i et lidt større perspektiv.

Velfærdseffekterne af en permanent boligjobordning fremgår af Tabel 7. Den samlede velfærdseffekt andrager ca. en kvart mia. kr. I den beregnede velfærdseffekt indgår ikke alene velfærdsændringen, der følger af et ændret forbrug, men også velfærdsændringen, der følger af ændringer i omfanget af fritid.

Tabel 7 Velfærdseffekter af en permanent boligjobordning

	Faglærte	Ufaglærte	Funktionærer	I alt
			Mia. kr.	
Ændring i velfærd	-1,060	0,691	0,621	0,253

Anm.: Ændring i velfærden opgøres som ækvivalerende variation.

Kilde: Modellsimulering med anvendelse af KARL.

Ulige, men også usikker, fordeling af gevinst

Velfærdseffekten er noget ulige fordelt. En central årsag til dette er, at der sker en mindre fald i den hvide nettoløn for faglærte, mens den stiger svagt for ufaglærte og er stort set uændret for funktionærer. Dette skyldes forskelle i brugen af de tre typer af arbejdskraft i de forskellige former for produktion. Det er dog også således, at fordelingen af velfærdsgevinsten på de tre typer af arbejdskraft er ganske afhængig af modelparametre, hvorfor dette resultat ikke bør overfortolkes. Fx har ændringer i substitutionselasticiteten mellem brugen af forskellige typer af arbejdskraft i produktionen stor betydning for fordelingen af gevinsten, men mindre betydning for størrelsen af den samlede gevinst, jf. Tabel 10. Små lønændringer i den hvide produktion har relativt stor betydning for den samlede velfærdsgevinst, og afhænger af mulighederne for at substituere mellem forskellige typer af arbejdskraft. Også andre effekter er dog i spil: Fx stiger afkastet af kapital lidt, hvilket i særlig grad kommer funktionærerne til gavn, da de holder en større andel af dette. Usikkerheden i fordelingen af gevinsten genfindes dog ikke i opgørelsen af den samlede gevinst, der er langt mindre følsom over for ændringer i modelparametre.¹¹

Stor udgift til eksisterende produktion

Den statslige udgift til en permanent boligjobordning fremgår af Tabel 8. Hovedparten, godt 1 mia. kr., af udgiften gives til produktion, der også vil finde sted uden en boligjobordning. Det er således kun en mindre del, 300 mio. kr., der rent faktisk fører til ekstra aktivitet i sektoren.

Tabel 8 Skatteværdien af boligjobfradraget, mia. kr.

	Hjemmeservice	Håndværksydelser	I alt
		Mia. kr.	
Samlet skatteværdi af boligjobfradrag	0,72	0,63	1,35
Heraf skatteværdi af fradrag til initial produktion	0,60	0,54	1,05

Anm.: Tabellen viser den direkte værdi af boligjobfradraget.

Kilde: Modellsimulering med anvendelse af KARL.

En lang række skatteeffekter påvirker det offentlige budget

Tabellen opgør alene den direkte værdi af boligjobfradraget. En række andre skatteprovenuer ændrer sig. I den hvide produktion af hjemmeservice og håndværksydelser forøges fx momsbetalingen og indkomstskattebetalingen som følge af den større omsætning. Provenuet fra moms og afgifter på hvidt fremstillede materialer anvendt i GDS og sort produktion reduceres som følge af den reducerede omsætning. Tilsvarende ændres også indtægterne fra moms og afgifter i den øvrige produktion.

¹¹ En supplerende modelanalyse, hvor de tre husholdninger er aggregeret til en enkelt husholdning, finder desuden en velfærdseffekt på samme niveau som den samlede effekt angivet i Tabel 7.

De samlede offentlige indtægter opretholdes

En modelberegnet justering af bundskatten sikrer imidlertid balance på det offentlige budget. Denne ændring i marginalsatten betyder i sig selv, at fx indkomstskatterne fra boligjobsektorerne ændres. Samlet set er indgrebet således fuldt finansieret, og de afledte effekter af finansieringen er indregnet.

Faktisk brug har været lidt større

Det fremgår af Tabel 3, at den umiddelbare provenueffekt af ordningen har været omkring 1,7 mia. kr. i 2012- 2014, hvilket er lidt højere end de 1,35, der findes i Tabel 8. Én medvirkende årsag til dette kan være, at brugen af ydelserne reduceres lidt som følge af den højere indkomstskat, der følger af finansieringen. Dette bidrager dog kun i begrænset omfang.

Modsatrettede effekter ved permanent ordning

Flere forhold betyder, at der kan være forskel på effekterne af en midlertidig ordning med fradragsgrænse og en permanent ordning uden fradragsgrænse. Ved en midlertidig ordning kan efterspørgselsreaktionen være kraftigere, da der sker en tidsmæssig substitution i retning af at købe ydelserne i de perioder, hvor ordningen er i kraft. I modsat retning trækker, at det kan tage noget tid før effekterne indfinder sig. Fx kan det være at et familie beholder den velkendte sorte rengøring selv om en hvid er næsten ligeså billig. Det kan også tage tid før det hvide arbejdsudbud tilpasser sig.

Også konjunktoren kan have betydning

Den midlertidige ordning har været anvendt som et finanspolitisk instrument i en periode med lavkonjunktur. Det kan på den ene side betyde, at husholdningernes efterspørgselsreaktion har været mindre, end hvad den ville være i en mere normal konjunktursituation. På den anden side kan en midlertidigt højere ledighed i byggeriet have ført til en kraftigere udbudsreaktion.

Anden sammensætning

SKM finder, at der under den midlertidige ordning primært er søgt om tilskud til håndværksydelser. Modelsimuleringerne peger i retning af en ligelig fordeling. Det er muligt, at denne forskel kan forklares netop ved at ordningen har været midlertidig. Man må som udgangspunkt forvente, at en tidsmæssig forskydning primært vil finde sted i håndværksservice, der har mere karakter af investering end hjemmeservice, der har mere karakter af forbrug. Med en midlertidig ordning må det forventes, at husholdningerne vil benytte det åbne vindue til at fremrykke investeringer, der alligevel skulle have været foretaget på et tidspunkt. Men netop pga. ordningens karakter vælger man ikke at omlægge sin hverdag, så man fx arbejder noget mere og samtidig får andre til at tage sig af hjemmeserviceydelserne.

Beløbsgrænsens betydning

I den hidtidige BoligJobordning var der en overgrænse på 15.000 kr. på, hvad den enkelte person årligt kunne fradrage, og der anvendes også en fradragsgrænse i ordningen besluttet frem til 2017. Det kan have påvirket brugen af ordningen. Først og fremmest direkte ved at den enkeltes brug og dermed det samlede brug af ordningen begrænses. Dette trækker isoleret set i retning af, at en ordning uden grænse vil forøge brugen. Grænsen betyder imidlertid også, at det i særlig grad er margineffekten, der begrænses: Personer, der også uden ordningen havde tænkt sig at anvende mere end 15.000 kr. på disse ydelser vil ikke forøge brugen af ydelserne, men må forventes at anvende fradraget op til 15.000 kr. Personer, der havde tænkt sig at anvende mindre end 15.000 kr. må med fradraget forventes at forøge deres efterspørgsel efter ydelserne. En omlægning fra GDS eller sort til hvid produktion kan således alene forventes at vedrøre denne gruppe.

Beløbsgrænsen kan reducere selvfinansierungsgraden

Det betyder altså, at adfærdseffekten med fradragsgrænsen vil være lavere i forhold til den umiddelbare provenueffekt, end hvad der ville være tilfældet med en højere eller slet ingen fradragsgrænse. Selvfinansierungsgraden udtrykker netop dette forhold. Dvs. en ordning med en fradragsgrænse må forventes at have en lavere selvfinansierungsgrad end en tilsvarende ordning uden beløbsgrænse. Skat finder i sin analyse, at 1/3 af alle personer udnytter

ordningen op til fradragsgrænsen. Dvs. for 1/3 af alle der benytter ordningen, er selvfinansierungsgraden mindre end, hvad den ville have været uden fradragsgrænse.

Skatteministeriet forventer lille beskæftigelseseffekt

På baggrund af Skatteministeriets evaluering af den midlertidige ordning vurderer Skatteministeriet, at en permanent ordning vil have en beskæftigelseseffekt på blot 600 personer, hvilket er noget mindre end beregnet med KARL. Der kan være flere grunde til denne forskel, dels kan den hidtidige ordnings midlertidige karakter betyde, at de personer, der anvender ordningen endnu ikke har tilpasset deres forbrug og arbejdsudbud fuldt ud. Dels betyder fradragsgrænsen i den hidtidige ordning som oven for nævnt, at adfærdseffekterne ikke slår fuldt igennem. Dvs. der er ikke nødvendigvis en modstrid med Skatteministeriets vurdering af 600 flere fuldtidsbeskæftigede i en ordning med fradragsgrænse.

KARL overvurderer næppe effekterne

Der er således en række forhold, der betyder, at en midlertidig ordning med fradragsgrænse må forventes at virke anderledes end en permanent ordning uden fradragsgrænse, og forskellene kan trække i forskellig retning. Den omfattende brug af den midlertidige ordning indikerer dog, at KARL næppe overvurderer effekterne af en permanent ordning uden fradragsgrænse.

Sammenligning med DØRs resultater

Analyserne med KARL peger i retning af en lavere samfundsøkonomisk gevinst ved en permanent boligjobordning end Det Økonomiske Råds analyser, jf. Det Økonomiske Råd (2011). Der er dog tale om fundamentalt forskellige modelleringstilgange, hvorfor resultaterne ikke er direkte sammenlignelige. I DØRs model er der en fx eksplicit antagelse om at hjemmeservice og håndværksydelser er tættere substitutter med fritid, end øvrigt forbrug er. Det betyder, at der kan være et Ramseyargument for en lavere beskatning af disse ydelser. DØRs model indeholder ikke en eksplicit modellering af sort eller GDS produktionen, der var kun én type husholdning og der var tale om en partiel ligevægtsmodel, hvor fx offentligt forbrug og udenrigshandel ikke indgik.

Sørensen fandt kraftigere effekter i 1990'erne

Sørensen (1997) analyserer effekter af en boligjoblignende ordning. Sørensen anvender den til formålet konstruerede Infosim, der er af samme type som KARL. Dele af modelleringstilgangen i KARL er baseret på Infosim, fx de valgte husholdningstyper. Infosim havde, da den blev anvendt i 1990'erne, et særligt fokus på at modellere de daværende høje ledighedsniveauer. Da der således er sket strukturelle skift i økonomien er resultaterne fra KARL og Infosim ikke umiddelbart sammenlignelige. Sørensen fandt, at det optimale subsidium ville være på 29 pct., hvilket kun er lidt lavere end de 35 – 40 pct., der findes med KARL, jf. Tabel 9. Til gengæld finder Sørensen betydeligt større beskæftigelseseffekter, 1,8 pct. forøgelse, og en velfærdsstigning på 1,8 pct. af privatforbruget, hvilket i 2010 svarer til 15 mia. kr.

Ikke selektiv erhvervsstøtte

De særligt gode muligheder for at lave sort eller GDS produktion af hjemmeservice og håndværksydelser betyder, at der kan være et særskilt argument for at beskatte produktionen af disse ydelser mere lempeligt (fx via det anvendte fradrag). Som udgangspunkt er en ensartet beskatning af alle ydelser det mest hensigtsmæssige. I helt særlige tilfælde, som håndværksydelser og hjemmeservice, er en ensartet beskatning imidlertid ikke det mest hensigtsmæssige. De gode muligheder for at udføre sort eller GDS arbejde betyder, at forbrugerene reagerer kraftigere, når en skat lægges på netop disse ydelser, hvorfor en skat er ekstra forvriddende på netop disse ydelser. En boligjobordning kan derfor siges at forbedre det eksisterende skattesystem. Pga. disse helt særlige forhold er en boligjobordning ikke at sidestille med selektiv erhvervsstøtte.

Selektiv erhvervsstøtte er noget andet og skadeligt

Omfanget af selektiv erhvervsstøtte er løbende reduceret over de seneste årtier. Det har været en gavnlig udvikling. Selektiv erhvervsstøtte betyder nemlig, at økonomien forvrides således, at der produceres mere i støttede sektorer på bekostning af andre sektorer. Det fører til et samfundsøkonomisk tab, hvorfor en fortsat udvikling i retning af lavere selektiv

erhvervsstøtte er ønskelig. Det er derfor en helt afgørende forudsætning for en succesfuld boligjobordning, at den ikke fører til selektiv erhvervsstøtte til andre sektorer, der ikke lever op til de helt særlige forhold.

6. Optimalt fradrag samt følsomhedsanalyser

I dette afsnit præsenteres følsomhedsanalyser, bl.a. af parameterantagelser, der er behæftet med særlig usikkerhed.

Hvor høj er den optimale fradragssats

I afsnit 5 vurderes effekterne af en fradragssats på 30 pct. svarende til den nuværende BoligJobordning. Dette er dog ikke nødvendigvis det samfundsøkonomisk optimale niveau for fradragssatsen. De samfundsøkonomiske effekter af andre niveauer for fradragssatser fremgår af Tabel 9.

Tabel 9 Velfærdseffekter af alternative fradragssatser

Fradragssats	Samlet velfærdseffekt
	Mia. kr.
0,1	0,139
0,2	0,217
0,3	0,253
0,4	0,260
0,5	0,245
0,6	0,215

Anm.: Modellspecifikationen er den samme som rapporteret i afsnit 5. Der varierer alene på fradragssatsen.

Kilde: Modellsimulering med anvendelse af KARL.

Faktiske sats tæt på optimal

Den optimale fradragssats er omkring 0,4, men niveauet for velfærdsgevinsten ændres kun lidt i intervallet 0,3 til 0,5. I intervallet 35 til 40 pct. er velfærdsgevinsten stort set konstant. Samlet set må det således konkluderes at den faktiske fradragssats ved et ligningsmæssigt fradrag tæt på det optimale niveau.

Effekterne af alternative antagelser om substitutionselasticiteten mellem forskellige typer af arbejdskraft fremgår af Tabel 10.

Tabel 10 Følsomhedsanalyse – alternative antagelser om substitutionselasticiteten

	Skatteværdi af fradrag	Ændring i samlet beskæftigelse	Velfærdsgevinst
		mia. kr.	
Hovedscenariet	1,35	0,472	0,253
Arbejdsudbudselasticitet ¹⁾			
0,1	1,35	0,491	0,292
0,3	1,35	0,455	0,216
Substitutionselasticitet mellem typer af arbejdskraft i produktionen ¹⁾			
0,5	1,35	0,436	0,238
1	1,35	0,416	0,256
Substitutionselasticitet mellem forbrug af formelle og uformelle produkter			
50 pct. lavere	1,25	0,221	0,135
50 pct. højere	1,58	1,097	0,284

- 1) I hovedscenariet er arbejdsudbudselasticiteten 0,2, substitutionselasticiteten mellem typer af arbejdskraft er 0,75 og substitutionselasticiteten i husholdningernes efterspørgsel efter formelt fremstillede og uformelt fremstillede produkter er 0,5 og 1 for hhv. husholdningsservice og håndværksydelser
Kilde: Modellsimulering med anvendelse af KARL.

Arbejdsudbuddet

Arbejdsudbudselasticiteten har kun begrænset betydning for såvel den samlede hvide beskæftigelseeffekt som for velfærdsgevinsten og stort set ingen betydning for den samlede skatteværdi af fradraget. En væsentlig årsag til dette er, at ordningen finansieres af en justering i marginalskatten. Dvs. arbejdskraft beskattes mere lempeligt i nogle hvide sektorer og hårdere i andre. Resultatet i tabellen er således nettoeffekten af disse modsatrettede effekter.

Anvendelsen af arbejdskraft

Substitutionselasticiteten mellem forskellige typer af arbejdskraft har ligeledes en begrænset betydning for de opgjorte effekter, herunder de samlede velfærdseffekter. Fordelingen af velfærdsgevinsten på tværs af de tre forbrugertyper er dog ganske følsom over for ændringer i denne elasticitet. Denne elasticitet er fastsat på baggrund af internationale studier af ældre dato. Fordelingseffekterne af ordningen må derfor anses for særligt usikre.

Valget mellem hvide og uformelle ydelser

Substitutionselasticiteten mellem hjemmeservice og håndværksydelser fremstillet på hhv. det hvide marked og uformelt (sort eller GDS) har noget større betydning for de opgjorte effekter af ordningen. Det er ikke overraskende da det netop er på denne margin, at et boligjobfradrag har direkte effekt. Særligt varierer beskæftigelseeffekterne på de hvide markeder. Også velfærdsgevinsten varierer omend i mindre omfang. Den lavere variation i velfærdseffekten skyldes en række sammensætningseffekter, herunder effekt på hvid og sort løn og produktionen af sorte og GDS ydelser.

7. Konklusion

Som en del af dataarbejdet er produktionen af håndværksydelser og hjemmeserviceydelser opgjort. Der er opgjort produktion af ydelserne både i sædvanlig hvid produktion, i sort produktion og som GDS. Det er yderligere opgjort, om der anvendes arbejdskraft fra ufaglærte, faglærte eller funktionærer. Endelig er købet af ydelserne opgjort på de samme tre typer forbrugere.

Meget sort arbejde i disse ydelser

Det er et markant resultat, at der finder en omfattende sort produktion sted af de to ydelser svarende til ca. 2/3 af den tilsvarende hvide produktion.

Og meget GDS

GDS produktionen af de to ydelser er langt større end den sorte og hvide produktion tilsammen. Det er ikke en simpel øvelse at adskille tid forbrugt til GDS arbejde fra egentlig fritid: Fx kan madlavning eller hundeluftning afhængig af temperament betragtes som enten arbejde eller en nyttegivende fritidsaktivitet. Men selvom opgørelsen af GDS arbejdet derfor er særdeles usikker, er størrelsesordenen i sig selv markant og indikerer, at der særligt på dette område på længere sigt kan være et potentiale for mere hvidt arbejde.

Anvendelse af målrettet model

For at vurdere effekterne af en permanent dansk boligjobordning har Kraka udviklet en statisk komparativ generel ligevægtsmodel, KARL, til netop dette formål. Der er i modellen særligt fokuseret på en eksplicit modellering af produktionen af håndværksydelser og hjemmeservice enten som hvid produktion, sort produktion og GDS. Modellen er baseret på de bedste tilgængelige data, omend nogle af disse data er behæftet med usikkerhed.

I modsætning til analyserne foretaget af Skatteministeriet giver modellsimulationen mulighed for at vurdere de samlede økonomiske effekter, og Skatteministeriet fokuserer på en boligjobordning med fradragsgrænse. Skatteministeriets evaluering giver dog en detaljeret

indsigt i den faktiske brug af den hidtidige BoligJobordning. De to analyser supplerer således hinanden.

Lille, men positiv gevinst ved en permanent boligjobordning

Simulationer med modellen tyder på, at der kan være en lille gevinst ved en permanent boligjobordning, i en situation, hvor der sikres balance på det offentlige budget med en modgående justering i marginalsatten på arbejdsindkomst. I hovedscenariet analyseres en permanent boligjobordning, hvor køberen af de omfattede ydelser kan fradrage løndelen i opgørelsen af sin skattepligtige indkomst. Fradraget har i en gennemsnitskommune en værdi på ca. 30 pct. af lønudgiften. I dette tilfælde kan velfærdsgevinsten opgøres til ¼ mia. kr. årligt, og den samlede udgift, der skal finansieres via ordningen, kan opgøres til knap halvanden mia. kr. årligt. Alt i alt vil den hvide beskæftigelse stige svarende til ca. 2.100 fuldtidsbeskæftigede.

Supplerende analyser med modellen tyder på, at et fradrag med en værdi på 30 pct. er tæt på det optimale, der ligger omkring 35-40 pct.

Målene kan nås

Dvs. hovedresultaterne peger i retning af, at en permanent ordning kan nå sit mål om at forøge det hvide arbejdsudbud, selvom omfanget af sort arbejde kun reduceres meget lidt. Der vil være en velfærdsgevinst ved ordningen, og den aktuelle fradragssats på ca. 30 pct. er tæt på at give den størst mulige gevinst. Supplerende følsomhedsberegninger tyder på, at velfærdseffekten ikke er særligt følsom over for modelantagelser. Dog kan fordelingen af velfærdsgevinsten ved ordningen på de tre forbrugertyper variere betydeligt afhængig af de anvendte elasticiteter, særligt erhvervenes substitution mellem forskellige typer af arbejdskraft.

Må ikke føre til selektiv erhvervsstøtte generelt

De gode muligheder for at producere håndværksydelser og hjemmeservice sort eller som GDS skaber helt særlige forudsætninger, der kan retfærdiggøre en mere lempelig beskatning af disse ydelser. En sådan mere lempelig beskatning er derfor ikke at sidestille med selektiv erhvervsstøtte. Typisk fører selektiv erhvervsstøtte til et samfundsøkonomisk tab. Det er derfor en afgørende forudsætning for en succesfuld boligjobordning, at den ikke fører til forøget brug af selektiv erhvervsstøtte generelt.

8. Litteratur

Barslund, M., U. R. Beck, J. Hauch og P. B. Nellemann (2010): MUSE: Model documentation and applications.

Brodersen, S. (2003): Do-it-yourself work in North-Western Europe. Maintenance and improvement of homes.

Damvad (2015): Analyse af effekter af BoligJobordningen.

Das, G. G. (2003): Elasticity of Substitution and Disaggregation of Labor by Skill Level: Empirical Measurement Using a Global Database. *Applied Econometrics and International Development*. AEEADE. Vol. 3-1 (2003).

De Økonomiske Råd (2009): Økonomi og miljø 2009.

De Økonomiske Råd (2011): Dansk økonomi, forår 2011.

Freemann, R. B. (1987): Demand elasticities for educated labour. I: G. Psacharopoulos (1987): *Economics of Education: Research and Studies*

Pedersen, L. (1995): Den latent efterspørgsel efter forbrugsservice.

Skatteministeriet (2015): Boligjobordningen. Evaluering.

Sørensen, P. B. (1997): Public Finance Solutions to the European Unemployment Problem. In: *Economic Policy* October 1997.

Thomsen, T. (2008): Analyse af substitutionselasticiteter på danske KLEM-tal 1967-2007.

9. Appendiks A: Elasticiteter

K-L-M elasticiteter

Elasticiteterne anvendt i produktionsfunktionerne fremgår af Tabel 11. Elasticiteterne for substitution mellem kapital og arbejdskraft samt mellem kapital-arbejdskraft og materialer er beregnet på baggrund af Thomsen (2008) og under antagelse af, at KL(M) substitutionselasticiteten i hvid, sort og GDS fremstilling af håndværksydelser er lig den tilsvarende elasticitet for byggeri.

Tabel 11 Elasticiteter i produktionsfunktionerne

	Øvrig produktion	Hvid hh.service	Sort hh.service	Hvid håndværksyd.	Sort håndværksyd.	GDS håndværksyd.
KL-materialer	0,82			1,18	1,18	1,18
Kapital-arb.kr.	0,14			0,04		
Typer af arb.kr.	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	

Anm.: Elasticiteter er kun relevante i de nest, hvor der indgår mere end én enkelt type input.

Kilde: Egne beregninger baseret på Thomsen (2008), Freemann (1987) samt Das (2003).

Elasticitet mellem typer af arbejdskraft

Substitutionselasticiteterne for forskellige typer af arbejdskraft er anslået på baggrund af Freemann (1987), der indeholder et survey over estimater i litteraturen, samt Das (2003), der estimerer elasticiteten til anvendelse i GTAP. Den nyere litteratur har i højere grad beskæftiget sig med substitution mellem arbejdskraft defineret ud fra fx køn eller race snarere end uddannelse. Substitutionselasticiteten mellem forskellige typer af arbejdskraft har ikke den store betydning for de samlede effekter af at indføre en permanent boligjobordning, men har dog betydning for fordelingen af gevinsten på tværs af de tre modellerede forbrugertyper. Følsomhedsanalyser af substitutionen mellem forskellige typer af arbejdskraft er præsenteret i Tabel 10.

Elasticiteter i nyttefunktionerne

Nestingstrukturen i nytte/forbrugsfunktionerne er beskrevet i Figur 3. På alle niveauer i nestingstrukturen er der antaget CES-funktioner. I nytte/forbrugsfunktionerne er substitutionselasticiteten mellem fritid og de forskellige typer af forbrug fastlagt således, at udbudselasticiteten for hvid arbejdskraft er lig 0,2.¹² Der er i den internationale litteratur en vis konsensus om en elasticitet i denne størrelsesorden. Både for forbrug af hjemmeserviceydelser og håndværksydelser er det antaget, at der først substitueres mellem typer af uformel produktion (sort og GDS), og dernæst substitueres mellem et aggregat af disse og hvidt fremstillede ydelser. Substitutionen imellem sort arbejde og GDS er for både hjemmeservice og håndværksydelser antaget at være CES med en elasticitet på 0,5. Substitutionselasticiteten mellem hvide og uformelle ydelser (dvs. GDS og sort produktion samlet set) er antaget at være 0,5 for hjemmeservice og 1 (dvs. Cobb-Douglas) for håndværksydelser. Den højere elasticitet for håndværksydelser er valgt på baggrund af den omfattende brug af disse i den midlertidige boligjobordning.

Disse antagelser kan dog ikke siges at være rimeligt empirisk understøttede, og er derfor ikke trivielle. For at afgøre betydningen af disse elasticiteter er der udført supplerende følsomhedsanalyser, jf. Tabel 10.

¹² I den forbindelse er niveauet for forbruget af fritid tillagt en arbitrær værdi, der sikrer, at der kan vælges en substitutionselasticitet, der resulterer i en arbejdsudbudselasticitet på 0,2.

10. Appendiks B: Supplerende data for husholdningerne

En række supplerende oplysninger om de modellerede husholdninger fremgår af Tabel 12.

Bemærk, at fx hvid årsløn, beholdning af kapital og effektiv marginalskat er opgjort for den gennemsnitlige person i gruppen, dvs. inkl. ledige og personer uden for arbejdsstyrken.

Tabel 12 Personer og lønninger

	Ufaglærte	Faglærte	Funktionærer
Antal personer i gruppen ¹⁾	1.427.586	1.348.665	1.008.591
Gennemsnitlig hvid årsløn, kr./år ²⁾	121.860	265.152	431.209
Gennemsnitlig beholdning af kapital, kr.	92.670	184.663	235.443
Gennemsnitlig effektiv marginalskat, pct.	40,9	40,9	43,3
		Kr. pr time	
Timeløn i hvid produktion	328	239	160
Timeløn i sort produktion			
Håndværksydelse	150	150	150
Hjemmeservice	132	132	132
Timeløn i GDS produktion			
Håndværksydelse	150	150	150
Hjemmeservice	78	78	78

1) Samlet antal personer i gruppen, beskæftigede, ledige og uden for arbejdsstyrken.

2) Opgjort som gennemsnitlig hvid lønindkomst for personer i gruppen. Dvs. uanset om vedkommende er i beskæftigelse, ledig eller uden for arbejdsstyrken. Årslønnen pr. beskæftiget er betydeligt højere.

3) Opgjort som respondentens oplysning om betalingsvillighed for at få en anden til at udføre opgaven.

Kilde: Egne beregninger baseret på diverse data fra Danmarks Statistiks statistikbank og registerdata samt fra Rockwoolfondens forskningsenhed.

Opgørelser af timelønnen

Opgørelsen af timelønnen er baseret på forskellige kilder. Den hvide timeløn er opgjort på baggrund af e-indkomst. I modelberegningerne er denne antaget at være den samme, uanset om den pågældende person er beskæftiget inden for hvide håndværksydelse, hvid hjemmeservice eller øvrig produktion.

Timelønnen i den sorte produktion er beregnet med anvendelse af surveydata indsamlet af Rockwoolfondens Forskningsenhed. Rockwoolfonden har indsamlet data over en længere årrække, men en ændring i spørgsmålsformuleringerne betyder, at kun et begrænset antal år kan anvendes. Der er derfor tale om et datasæt af begrænset størrelse. Derfor er timelønnen beregnet som gennemsnittet for alle respondenter og dermed altså ens på tværs af de tre typer arbejdskraft i Tabel 12.

Timelønnen i produktionen af hjemmeservice er opgjort med anvendelse af surveydata, hvor respondenterne har svaret på sin betalingsvillighed for at få en anden person til at udføre opgaven. Timelønnen i GDS produktionen af håndværksydelse er antaget lig den tilsvarende timeløn i den sorte produktion. Da tilgangen i opgørelsen af timeløn i GDS produktion af hhv. håndværksydelse og hjemmeservice således er opgjort med ganske forskellige tilgange, bør man være mere end varsom med at sammenligne dem.